

Poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen vaikutusten arviointi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen eri koulutusasteilla

Yhteenveto taustaraportissa esitetyistä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen haasteista poikkeustilanteen aikana (julkaistu 30.4.2020)

Koko raportti Karvin verkkosivuilla: [Poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen vaikutukset tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen, Osa I: Kansallisen arvioinnin taustaraportti, synteesi ja tilannearvio valmiiden aineistojen pohjalta](#)

Kaikkia koulutusasteita koskevat tulokset

- Suomessa koulutuksellisten tavoitteiden tasa-arvoisen saavuttamisen kannalta vahvuuksia ovat **koulutuksella saavutettu osaamisen korkea taso ja sen tasainen alueellinen ja kieliryhmien välinen jakautuminen**. Lisäksi vahvuuksia ovat **korkealaatuinen ja pitkäkestoinen opettajankoulutus**, kansallinen konsensus keskeisissä koulutusta koskevissa kysymyksissä sekä yleinen koulutuksen arvostus.
- Kansainvälisesti arvioiden suomalainen koulutusjärjestelmä on onnistunut tuottamaan menettelyjä, joiden avulla **koulujen väliset erot osaamisen keskitasossa ovat maailman pienimmät** Islannin ohella. Tämä on saavutettu niin, että heikkojen oppilaiden osaamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota varhaisina kouluvuosina.
- Normaalioloissa oppilaiden ja opettajien hyvinvoinnin kannalta vahvuus on se, että Suomessa **suurin osa oppilaista ja opettajista viihtyy koulussa ja työpaikallaan hyvin**. Perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa **opintojen ohjaus jatko-opintoihin sekä uravalintoihin ohjauksen saatavuus ja saavutettavuus ovat hyvällä tasolla**.
- Opettajan ja erityisopettajan antama lähituki saattavat jäädä puutteellisiksi poikkeusoloissa. Yhteinen fyysinen läsnäolo ja vuorovaikutus koulussa saattavat helpottaa haavoittuvassa asemassa olevien oppilaiden osaamisen kehittymistä tai yleistä turvallisuutta, mikäli kotiolosuhteet eivät ole suotuisia oppimiselle.
- Yksi poikkeusolojen keskeisistä haasteista on **tukitoimien kohdistaminen erityisen tuen tarpeessa oleville ja niille, joilla muutoinkin on riski saada heikompia oppimistuloksia**. Kriisiaikana moniammatillisen yhteistyön ja yhteydenpidon merkitys korostuu.
- Kriisin jälkeen on varauduttava **laajempaan ja pidempikestoiseen oppilas- ja opiskeluhuollon tehostamiseen eri koulutusasteilla**
- Varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sekä korkeakoulujen **laadunhallinnan käytäntöjen ja toimintatapojen merkitys korostuu kriisitilanteissa**. Karvin arvioinnit osoittavat, että erityisesti perusopetuksen järjestäjien tulisi edelleen kehittää systemaattisia laadunhallinnan käytänteitä, joiden kautta voidaan seurata ja kehittää koulutuksen laatua myös poikkeusoloissa.

Varhaiskasvatus

- Poikkeusoloissa tavoitteiden tasa-arvoista saavuttamista voi uhata se, että normaaliolojenkin aikana **varhaiskasvatuksen laatu vaihtelee runsaasti**, ja osassa päiväkoteja ja perhepäivähoitoryhmiä sisällölliset tavoitteet toteutuvat heikosti. On odotettavaa, että eroavaisuudet järjestäjien välillä kasvavat entisestään.
- Varhaiskasvatuksen erityinen **vahvuus on ryhmien turvallinen ja myönteinen ilmapiiri**, joka näyttäisi edelleen toteutuvan varhaiskasvatuksessa tällä hetkellä olevien lasten osalta. Tutussa ja turvallisessa päiväkotiryhmässä vietetty päivä voi olla tarjota lapselle korvaamattoman hengähdystauon, jos perheen arjessa on poikkeustilanteesta johtuvia, myös lasta kuormittavia haasteita.
- Useissa kunnissa on poikkeustilanteessa jouduttu yhdistelemään lapsiryhmiä tai päiväkoteja. Lapsiryhmien tai päiväkotien yhdistäminen sekä henkilöstön siirtely vaikuttaa erityisesti lapsiin, heidän turvallisuudentunteeseensa ja hyvinvointiinsa. Tällöin myös **varhaiskasvatuslain edellytys mahdollisimman pysyvistä vuorovaikutussuhteista lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä ei toteudu**.
- Poikkeustilanteessa varhaiskasvatuksessa tarvitaan **johdolta yhtenäisiä linjauksia priorisoinneista, joita olemassa olevat laadunhallintarakenteet ja prosessit tukevat**.

Perusopetus

- Perusopetuksen osalta **on mahdollista, että osalla oppilaista osaamisen taso laskee normaalioloissa saavutetusta**. Kaikilla oppilailla itsenäisen työskentelyn taidot eivät ole vielä kehittyneet ja tällöin koulussa käynti on tuonut positiivisen päivärytmin ja kontrollin työskentelyyn.
- Osaamisen erojen kasvu voi näkyä **erityisesti alemmilla vuosiluokilla, erityisryhmissä, syrjäytymisvaarassa olevilla** ja ehkä suuremmassa määrin pojilla kuin tytöillä.
- **Mikäli alueiden, kuntien tai kieliryhmien välillä on tapahtunut tai tapahtuu voimakasta eriytymistä sen suhteen, kuinka tehokkaksiin ja laadukkaksiin poikkeusolojen etäopetusratkaisuihin on päädytty, tämä voi oletettavasti merkittävällä tavalla vaikuttaa tasa-arvoisiin oppimisen edellytyksiin tuomalla eroja koulujen, alueiden ja kieliryhmien välille**.
- Parhaita käytänteitä on järkevää levittää koko maahan, kun niitä löydetään ja niiden vaikuttavuus todennetaan.

Toinen aste

- Poikkeusolojen vuoksi **ammattillisessa koulutuksessa työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa on tapahtunut melko paljon keskeytymisiä**. Selvää on, että keskeytymisillä on merkitystä osaamisen kehittämiseen ja osaamisen osoittamiseen aidoissa työtilanteissa ja työprosesseissa.

- Myös toisella asteella tavanomaista enemmän tukea tarvitsevien opiskelijoiden tilanne voi olla muita opiskelijoita haasteellisempi. Tiedossa on esimerkiksi se, että **yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa erityisen tuen opiskelijoilla opintojen keskeyttäminen on yleisempää kuin muilla opiskelijoilla.**
- Peruskoulun keskeyttäminen tai ilman peruskoulun jälkeistä jatkopaikkaa jääminen on harvinaista, mutta osa nuorista tarvitsee lisää aikaa suunnan miettimiseen esimerkiksi valmentavissa koulutuksissa. **Toisella asteella keskeyttäminen ja ilman toisen asteen tutkintoa jääminen ovat ajankohtaisia huolenaiheita.**

Vapaa sivistystyö

- Poikkeusolojen vaikutukset vapaan sivistystyön toimintaan ovat merkittäviä. **Vapaan sivistystyön piirissä olevissa opiskelijoilla ei ole yhdenvertaisia edellytyksiä osallistua etäopetukseen esimerkiksi valmiuksien tai puutteellisten välineiden vuoksi (esim. lukutaitokoulutus).**